

De kandidaat in het spelprogramma 'Liefde op het eerste gezicht' van RTL4 aarzelde geen seconde: *wijffie, suikerbeessie, moppie* — dat waren de koosnaampjes die hij voor een nieuwe vriendin zou kiezen. In zijn keuze was hij minder origineel dan hij dacht, want deze koosnamen brengen al sinds jaar en dag vele Nederlandse vrouwen in vervoering.

Een onderzoek naar de grenzen van de tederheid en de originaliteit van Nederlandse geliefden.

Bopper, moppie, hangbuikzwijntje

Moderne koosnaampjes

Jaap de Jong

Adam mocht de dieren een naam geven. Een moeilijke maar mooie taak. Als de liefde in het spel komt, bevind je je in dezelfde bevoorrechte positie van naamgever. Dan voldeet de voornaam niet meer: in de tederheid en hartstocht van de intimste momenten worden de koosnaampjes geboren. De allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie, zou je verwachten.

OP ONDERZOEK

Ik stelde me tot doel een lijst aan te leggen van de namen die we exclusief voor onze geliefden gebruiken. Maar hoe kom je aan zo'n verzameling? Ik begon Gerard Reve te herlezen en vond *woelrat, tijger, teigetje, beer, wolf, (matroos) vos*; van Jan Cremer herinnerde ik me *tulp van mijn gulp*. Maar de literatuur zette toch te weinig zoden aan de dijk.

Het plaatselijke huis-aan-huisblaadje bleek een rijkere bron. Daarin prijkt een advertentierubriek met liefdesbetuigingen als *Patricia, suikerbeessie, Ik hou van je, Je Beer*, en *Kees, kanjer, ik geef je een knuffel je weet wel waar, Moppie*. Er blijken Nederlanders te bestaan die het prachtig vinden als iedereen kan meegenieten van hun koosnamen. Maar ik wilde mijn verzameling niet van dit soort exhibitionisten afhankelijk stellen. Daarom vatte ik het plan op mijn vrienden discreet te vragen naar de hun bekende koosnaampjes.

Ik begon in kleine kring, in vertrouwde omgeving, mijn probleem uiteen te zetten. Aanvankelijk met

weinig resultaat: ze konden zich zo snel geen voorbeelden herinneren en 'zelf gebruiken we geen koosnamen'. Maar een uur en enkele consumpties later begon de testgroep wat loslippiger te worden: 'Mijn ouders zeggen *dikke* en *bolle* tegen elkaar, terwijl ze samen nog geen 125 kg wegen.' Dat hielp. 'Mijn zwager, een echte engerd, noemt mijn zus *kleintje, vrouwtje* of *schatje*, ook waar anderen bij zijn. Ik begrijp niet dat ze dat toelaat...' Meer vrienden schoven geïnteresseerd aan. 'Mijn ex zei *beer* en *tijger* tegen mij. Ik noemde haar wel eens *lekkerbekje* en *hangbuikzwijntje*.' Na deze confessies was het ijs gebroken aan de stamtafel: toen ik ver na de gebruikelijke sluitingstijd de volgeschreven bierviltjes mee naar huis nam, stonden er ruim honderd koosnaampjes op.

IRONIE

Na een tijdje telde mijn collectie zo'n 190 namen die voldeden aan twee eisen: de koosnaampjes moesten door de informanten in het gebruik betrappt zijn en ten tweede moesten het koosnaampjes voor geliefden zijn. De talloze en vaak prachtige namen die ouders voor hun kinderen bezigen (*tan poenipoeliwipstaart, casim basim* en voor een zoon die Wouter heet: *keetje kruivedons*) en vice versa, heb ik dus streng buitengesloten.

Wat is het signalement van de koosnaam? Koosnamen in hun zuiverste gedaante laten zich herkennen aan achtervoegsels als *-je, -ie, -tje, -etje: kipje, pulkie, zonnestraaltje, bonbonnetje*. De verkleinvorm geeft

de gewenste affectieve lading. *Lampekop* klinkt te hard, *lampekapje* is precies goed ('t zijn de kleine dingen die 't 'm doen). Ruim tachtig procent van mijn verzameling voorbeelden bezat deze verkleinvorm, en de overige twintig procent werd bijna zonder uitzondering ook wel eens met verkleinvorm gebruikt. Een koosnaam gedijt voorts goed in een omgeving met woorden als 'Mijn eigen ..., ... van me': *mijn eigen bulle, boppertje van me*. Ook duiden adjectieven als *lekker, lief* en *dapper* vaak op koosnaampjes: *lekkere borrelnoot, lief wijffie* en *dappere tarzan*.

Vaak is er sprake van ironie in de koosnamen: een jong stel dat nog duidelijk geen ambities voor het ouderschap koestert, noemt elkaar *paps* en *mams* of *vader* en *moeder*. Een man noemt zijn vrouw met fraai doch overduidelijk steil haar: *krullebol* en soms *lelijke heks* of *heksje*. Een jongen die zijn talen spreekt en zijn buitenlandse soapseries bijhoudt, weet de juiste snaar te treffen met *honey* (uitspraak: *hoonie, hunnie*, of ook wel *honig*). Een vrouw noemt haar vriend (1,93 m) *kleintje*.

Mannen die niet direct opvallen door hun ontwikkelde torso, worden aangesproken met namen als *Conan* ('the barbarian'), *tarzan* en *rover* en namen van wilde dieren als *leeuw, beer, tijger*. Er zijn meer voorbeelden van dergelijke overstatedments, maar verreweg de meeste namen drukken juist iets kleins, zachts uit, iets ontwapenends en teders. Het understatement is de regel: *mannetje, knulletje, ventje, sufferdje, stampertje, dikkerdje*.

DUOKOOS

Wie kaatst moet de bal verwachten: kozen doet terugkozen. Zegt de jongen *Hee paardeblom*, zegt het meisje *Wat is er distel?* Fluistert de ene *Kom je, knabbel*, zucht de ander *Nog drie alineas, babbel*. Andere duokozen in mijn verzameling waren: *Peppie & Kokkie*; *Snuf & Snuitje*; *bolle & dikke*; *vader en moeder* en de wat originelere *huf* (achternaam: Hufmeier) en *duf* (sloome partner). Bij deze laatste vorm kunnen we spreken van een *naamsverbastering*: Hufmeier wordt huf. Andere voorbeelden van dit veelgebruikte mechaniekje zijn *ollebol* (Olga), *peertje* (Peter), *tjim* (Wim) en *saan* (Zwaan). Een mooi voorbeeld van naamsverbastering en duokoos uit de oude doos komt nog van de cabaretier Jean-Louis Pisuise ('Mensch durf te leven!'). Hij noemde zijn vriendin, de actrice Fie Carelsen, *fieps*. Haar koosnaam voor Pisuise was *wiep*.

DE SOORTEN

De meeste mensen houden het niet bij één naam. Voor de verschillende gemoedstoestanden moet er een behoorlijk repertoire aanwezig zijn. Zo'n repertoire vergt tijd en goede smaak. Uit welke bronnen putten geliefden zoal? Velen doen een beroep op het dierenrijk (Gerard Reve: *woelrat* en *wolf*), anderen zoeken het in lekker eten (ook in de koosnaamkunde blijken eten en seks veel met elkaar te maken te hebben). Weer anderen specialiseren zich in wat er uiteindelijk van al dat lekkere eten komt.

- **Dieren:** beer, beest, beverinnetje, bij, bullie, dier, duifje, dukkie, eekhoorntje, eend, egel, hamstertje, hangbuikzwijntje, hondkop, hondje, keeshondje, konijntje, kuikentje, lekkerbekje, muisje, pandabeertje, poes, teddybeer, tijger, torretje, torteltje, varken, vlindertje, vogeltje, wolf, wurmpie
- **Eten en snoepgoed:** bonbonnetje, borrelnootje, droppie, gebakje, gemberbolletje, honey, kluijfe, knabbeltje, koekie, koektrommeltje, lekkerbekje, lolliepopje, snoepie, suikerbeest, wentelteefje, zuckerhärtchen (van: suikerhartje)
- **Excrementen:** drollepol, drolletje, flapdrol, keuteltje, poepdoosje, poeperdje, poepie, scheetje

Het pars pro toto is een populaire stijlfiguur. Hierbij wordt een favoriet onderdeel van het lichaam van de geliefde gekozen. Metaforen voor deze lichaamsdelen leveren de mooiste resultaten op.

- **Liefdesgereedschap:** beflapje, bilke, billie, doosje, doppie, frummeltje, joekel, knots, knuppeltje, muts, slurfje, spleetje, stampertje, tepeltje, tietemarietje, wurmpie
- **Overige uiterlijkheden:** blondie, bobbeltje, bolle, bollie, breje (harrie), bruin, dikke, dikkerdje, hamstertje (wangen), kale, kleintje, krulbol, pensje, witje

Van recente datum en wijd verbreid in Leiden is *bopper*, naar het personage Bob de Rooij van Paul de Leeuw (Hallo boppers!). Ook andere tv-helden leveren hun bijdrage aan

het koostaalgebruik. Een rijke bron vormen daarnaast de beroepen.

- **TV-personages:** Bopper, Conan, Flipper, Peppie, Kokkie, Snuf, Snuitje, Tarzan
- **Beroepen:** (warm) bakkertje, matroos, professortje, schoorsteenvegertje, sopraantje, winterschildertje

Vaak gaan de geliefden te rade bij een hun bekend dialect of een vreemde taal. Als ook dat niet voldoet, verzinnen ze een eigen taal, met fantasienamen: klinkklank.

- **Dialecten of andere talen:** honey, knoefelke (knuffeltje), megje (maagdje), pussycat, sokkestaaf (suikerstaaf), sweetie (ook wel: zweetie), zuckerhärtchen (suikerhartje)
- **Klinkklank:** bileril, flappieflop, hansewans, jutepuut, sluzemuisje

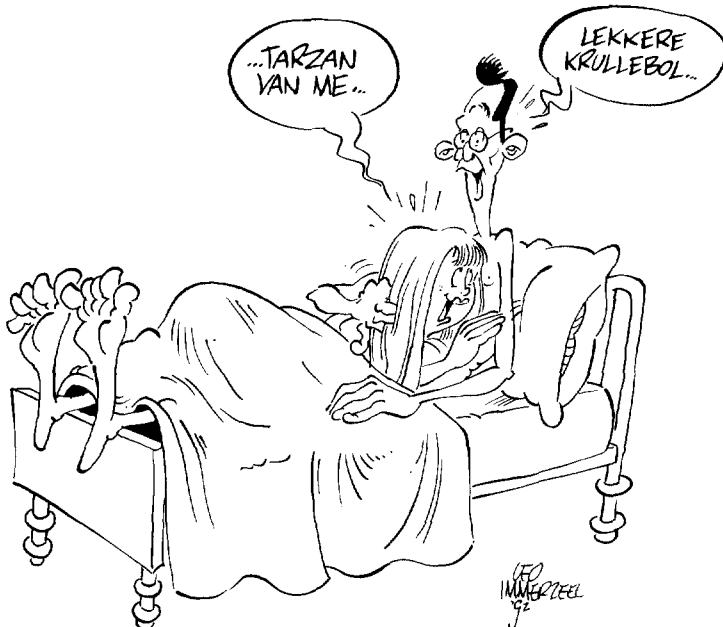
LEED

Sommige mensen zijn wel erg gemakzuchtig: een informante klaagde haar nood over de luiheid en onkiesheid van haar ex. Ze had uit betrouwbare bron vernomen dat hij zijn nieuwe vriendin met dezelfde koosnaam aansprak waardoor zij zelf kort tevoren nog vertederd werd.

Ook ander schrijvend leed kwam uit mijn onderzoekje naar voren: velen vinden het gênant om ervan getuige te moeten zijn dat een stel in het openbaar koosnaampjes uitwisselt: 'Nog een kopje, Peter?' — 'Graag, Gerda'. 'En jij, frummeltje?' — 'Lekker, doppie'. Daarbij bleek dat conventionele koosnamen als *schat*, *liefje* minder erg gevonden werden dan de uniekere vormen (*hangbuikzwijntje*, *Gorki*). Een twijfelgeval vormde de vijftigjarige man die zijn ongeveer even oude vrouw aan het einde van een feestje met luide stem vroeg: *Hondekop, ga je mee naar huis?*

ORIGINALITEIT

Het is opmerkelijk dat zoveel mensen die een intieme en persoonlijke naam kiezen voor hun beste vriend of vriendin allemaal op dezelfde uitkomsten komen. De top vijf in het Leidse café De Spiegels was: *schat(je)*, *liefje* (*lieffie*, *lieverd*, *lieveling*), *beertje*, *moppie* en *bopper*. De eerste vier koosnaampjes bleken veel frequenter voor te komen dan de andere >

namen uit de verzameling, die vaak maar bij één persoon bekend waren. Aan de oppervlakte was er dus geen sprake van de allerindividueelste expressie. Blijkbaar voldoen voor de dagelijkse omgang (en zeker op momenten dat anderen meeluisterden) de klassiekers die onze ouders al bezigden. Maar trakteren we elkaar dan zo weinig op creatieve koosnamen? Gelukkig zaten er toch ook nogal wat onverwachte en aardige exemplaren in de collectie, zoals *dekentje*, *glazenwassertje*, *kachteltje*, *lampekapje*, *gorki*, *ragebolletje*, *lekkerbekje*, *kiekeltje*, *winterschildertje* en *gebakje*: de bouwstenen van een geheimtaal.

Was het niet Anthony Burgess die zei: 'Als er een geliefde sterft, sterft er ook een taal van geliefden — en komt er een dode taal bij.' <

Ik dank de leden van Het Zingend Hart en van de Taalbeheersingsclub voor hun medewerking aan dit artikel.

Zoek hier uw eigen koosnaampjes

apie, *baasje*, *babbel*, *bakkertje* (warm —), *beer(tje)*, *beest*, *befje*, *beflapje*, *beverinnetje*, *bijtje*, *bilderil*, *billeke*, *billie*, *blondie*, *bobbeltje*, *boefje*, *bolle*, *bollie*, *bonbonnetje*, *bopper(tje)*, *borrelnootje*, *breje harrie*, *brommertje*, *bruin(tje)*, *bullie*, *conan*, *darling*, *dekentje*, *dier* (lekker —), *diertje*, *dikke*, *dikkerdje*, *ding(etje)*, *doerak*, *doosje*, *doppie*, *dreutel*, *drollepol*, *drolletje*, *dropveter*, *duf*, *duifje*, *dukkie*, *eekhoortje*, *eendje*, *egeltje*, *engeltje*, *flapdrolletje*, *flipper*, *flippie/-je*, *floppie*, *frummeltje*, *gebakje*, *gekkie*, *gementbolletje*, *glazenwassertje*, *hamstertje*, *hangbuikzwijntje*, *hansewans*, *hartje*, *heks* (lelijke —), *high quality bob*, *hondje*, *honey* (ook uit te spreken als: *hunnie* en *honig*), *honnepon*, *huf*, *joekel*, *juffrouw popta*, *jutepuut*, *kaboutertje*, *kachteltje*, *kale*, *kanjer*, *keeshondje*, *keutel-tje*, *kiekeltje*, *kindje*, *kipje*, *kleintje*, *kluifje*, *knabbel(tje)*, *knoefelke*, *knoeperdje*, *knots*, *knuffel(tje)*, *knuffelbeer*, *knuffeldier*, *knuppeltje*, *koekie*, *koektrommeltje*, *kokkie*, *krij-*

gertje, *krullebol*, *kuikentje*, *lampekapje*, *leeuw-tje*, *lekkerbekje*, *lekkerdje*, *leukerdje*, *liefje* (liefje, lieveling, lieverdje), *lollepopje*, *lollie*, *lolliepop*, *lolliepot*, *lorrepopje*, *maatje*, *mannetje*, *matroos*, *megje*, *miekeltje*, *mooitje*, *mop*, *moppie*, *muisje*, *ollebol*, *padvindertje*, *pandabeertje*, *peer*, *pensje*, *peppie*, *pippeloentje*, *pippie*, *pluisje*, *poepdoos*, *poeperdje*, *poepie*, *poepje*, *poesje*, *popje*, *professor*, *pulkie*, *pussycat*, *ragebolletje*, *reus(je)*, *roosje*, *rovertje*, *schavuitje*, *scheetje*, *schoonheid*, *schoorsteenvegetje*, *sluizemuisje*, *slurfje*, *smurf*, *snavel-tje*, *snoesje*, *snoezepoesje*, *snuf*, *snuitje*, *sokke-staaf*, *sopraantje*, *spetter*, *spletje*, *stampertje*, *sterretje*, *struikje*, *sufferdje*, *suikerbeessie*, *suikerbeest*, *sweetie*, *tarzan*, *teddybeer*, *tedje*, *teefje*, *teigetje*, *tepeltje*, *tietemarietje*, *tijger*, *torretje*, *troelie*, *trut*, *tulp van mijn gulp*, *vindertje*, *vogeltje*, *vrouw-tje*, *wentelteefje*, *wijffie*, *winterschildertje*, *witje*, *woelrat*, *woepie*, *wolf*, *wurrempie*, *zonnestraaltje*, *zonnetje*, *zuckerhörtchen*, *zweetie*.